

Οι ασύλληπτες θηριωδίες των Βέλγων στο Κονγκό

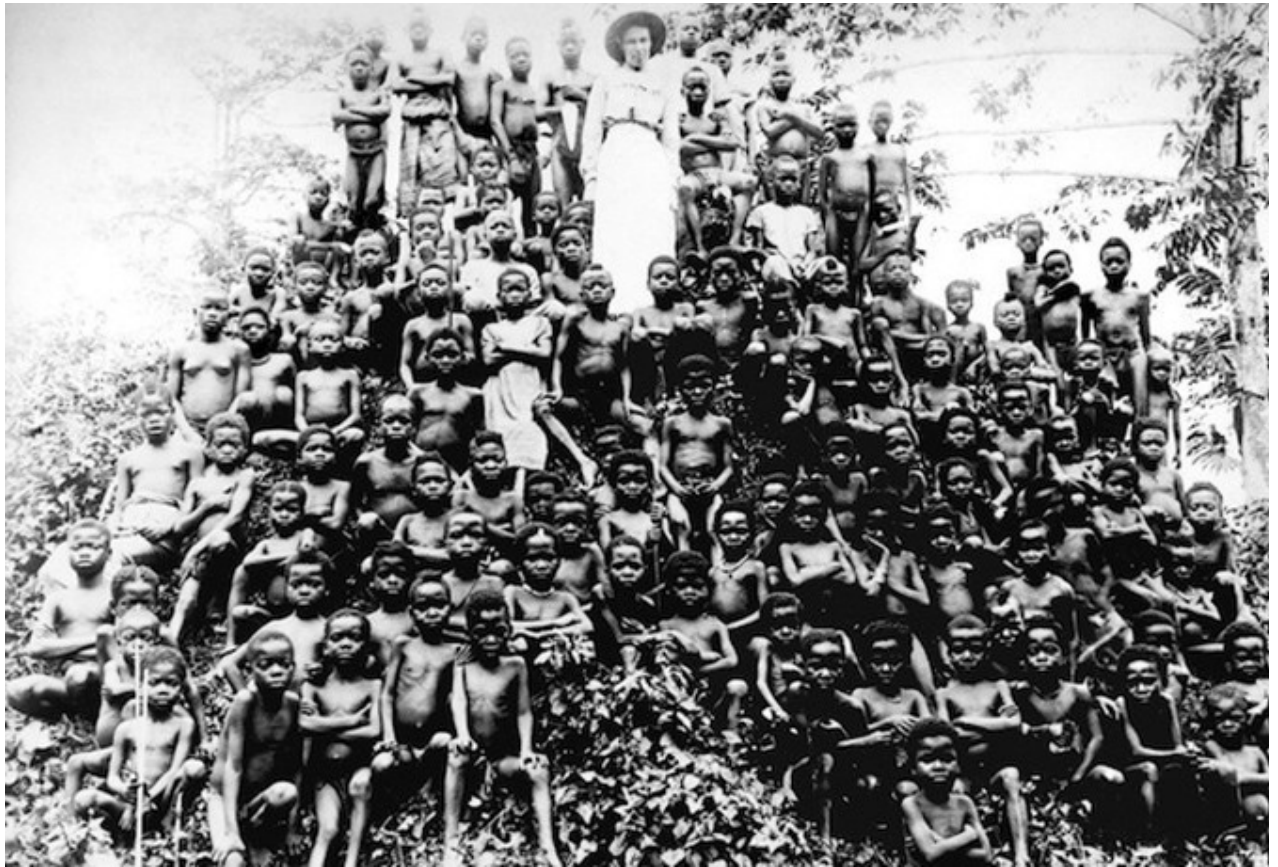
Το προσωπικό φέουδο του Λεοπόλδου Β', η
γενοκτονία και η κληρονομιά της λήθης

0:09

•

02/04/2016

29

A

9

Σε ολάκερη την ανατριχιαστική αποικιοκρατική ιστορία της Αφρικής, όταν οι Μεγάλες Δυνάμεις της Δύσης έριζαν δηλαδή για να πάρουν στην κατοχή τους ζηλευτά τμήματα της Μαύρης Ηπείρου, δύσκολα θα βρεθεί ανατριχιαστικότερος ζυγός για τους Αφρικανούς απ' αυτόν που επέβαλε στο τσιφλίκι του ο βέλγος βασιλιάς και τα 19.000 τσιράκια του ιδιωτικού στρατού του.

Την ώρα που οι υπόλοιποι Ευρωπαίοι τεμάχιζαν ανενόχλητοι την πλούσια και παρθένα Αφρική διασταυρώνοντας τα πυρά τους για λίγο περισσότερες σπιθαμές γης, ο Λεοπόλδος Β' έφευγε από τη Διάσκεψη του Βερολίνου το 1885 με ένα προσωπικό δωράκι.

Παρά το γεγονός ότι ήταν μονάρχης ενός από τα μικρότερα κράτη της Γηραιάς Ηπείρου, κατάφερε με τις διπλωματικές του πανουργίες να πάρει ως ιδιωτική αποικία ένα τεράστιο κυριολεκτικά κομμάτι της υποσαχάριας Αφρικής, γεμάτο από παρθένα τροπικά δάση και αχαρτογράφητες περιοχές.

Με πρόσχημα τον εκχριστιανισμό των απίστων, την εκδυτικοποίηση των «πρωτόγονων» και την προστασία φυσικά των αυτοχθόνων από τους άραβες δουλεμπόρους, ο Λεοπόλδος καθέλκυσε μια πρωτόγνωρη -ακόμα και για τα αιματοβαμμένα χρονικά της αποικιοκρατίας- βασιλεία του τρόμου.

Ένας λευκός βασιλιάς, μερικές χιλιάδες τόνοι ματωμένου καουτσούκ και κάποια εκατομμύρια δολοφονημένοι και ακρωτηριασμένοι Αφρικανοί θα έδιναν σε τίλους το χρονικό της εμπλοκής των Βέλγων στην αποικιοκρατική πίτα. Ακόμα εκπληκτικότερο είναι ίσως το γεγονός ότι όλη αυτή η βαρβαρότητα και η αχρειότητα πρόλαβαν να ξεδιπλωθούν σε μόλις 23 χρόνια (1885-1908), κερδίζοντας κατά κράτος σε όρους θηριωδίας εκατοντάδες χρόνια αποικιοκρατικού ζυγού άλλων ευρωπαϊκών δυνάμεων!

Το μεγαλύτερο σε έκταση και θηριωδία μαζικό αποικιοκρατικό έγκλημα των Βέλγων έμελλε ταυτοχρόνως να είναι και ένα από τα πιο ξεχασμένα και παραγνωρισμένα χρονικά της ευρωπαϊκής αποικιοκρατίας στη Μαύρη Ήπειρο, παρά τα αστρονομικά νούμερα που ομοιάζουν με καθαρή γενοκτονία: 8-10 εκατομμύρια δολοφονημένοι Αφρικανοί και μείωση του πληθυσμού του Κονγκό κοντά στο 50%. Οι σκλάβοι του βέλγου βασιλιά πέθαναν από τις επιδημίες, την πείνα, τις κακουχίες αλλά και την πρωτόγνωρη αποικιοκρατική βία σε ένα έγκλημα κατά της ανθρωπότητας που θα έμενε ατιμώρητο.

Μόνο τα δεκάδες χιλιάδες κομμένα χέρια, που χρησιμοποιούνταν τραγικά ακόμα και ως μετρικό σύστημα στο προσωπικό φέουδο του Λεοπόλδου, μπορούσαν να μην αφήσουν το έγκλημα να κρυφτεί κάτω από το χαλί, αν και 100 χρόνια αργότερα η αναπάντεχη συλλογική λήθη των Βέλγων θα

κατάφερε το ακατόρθωτο: να παραμείνει η γενοκτονία των Αφρικανών στα «ψιλά» της Ιστορίας.

Η μεγάλη αυτή λησμοσύνη που επιβλήθηκε σε ένα από τα ζοφερότερα στιγμιότυπα στην ιστορία της ευρωπαϊκής απληστίας, εκμετάλλευσης και βαρβαρότητας δεν πρέπει να παραμείνει άλλο στο περιθώριο της συλλογικής ευρωπαϊκής μνήμης. Όσο για το ίδιο το χρονικό της φρίκης, είναι από τις ιστορίες που λέγονται καλύτερα ξεκινώντας κανείς από το τέλος...

Ο Λεοπόλδος Β' και η διχαλωτή γλώσσα των Ευρωπαίων

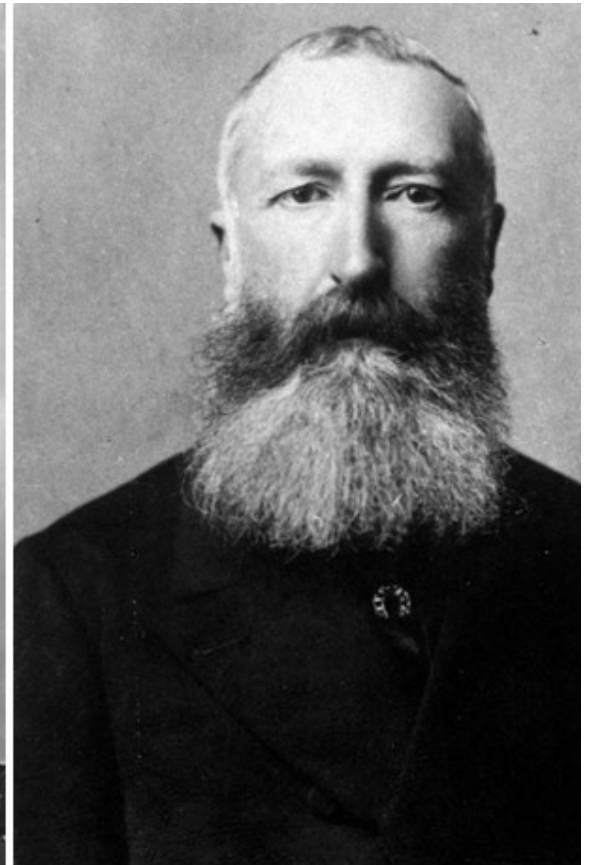

Ο Λεοπόλδος Β' δεν πάτησε ποτέ το πόδι του στο Ελεύθερο Κράτος του Κονγκό, παρά το γεγονός ότι το διαφέντευε για 23 συναπτά έτη (1885-1908). Και το φέουδό του ήταν μάλιστα η μόνη προσωπική αποικία όλου του πλανήτη, καθώς τα τροπικά αφρικανικά εδάφη δεν είχαν περιέλθει στο κράτος του Βελγίου αλλά στον ίδιο τον Λεοπόλδο. Όσο για την έκταση που δώρισαν οι Ευρωπαίοι στον γαλαζοαίματο, στον ευρωπαϊκό χάρτη θα εκτεινόταν από τη Ζυρίχη ως τη Μόσχα και την κεντρική Τουρκία, παραμένοντας μεγαλύτερη από την Αγγλία, τη Γαλλία, τη Γερμανία, την Ισπανία και την Ιταλία μαζί!

Το φυσικό τοπίο, όπως το περιγράφει ένας από τους πρώτους περιηγητές, απαρτιζόταν «κυρίως από τροπικά δάση και σαβάνα, αλλά περιείχε και ηφαιστειακούς λόφους και βουνά καλυμμένα από χιόνι και παγετώνες, με κάποιες από τις κορυφές τους να είναι ψηλότερες ακόμα και από τις Άλπεις».

Ήταν ένας τόπος ευλογημένος που θα έκρυβε στα αχαρτογράφητα εδάφη του ανεξάντλητους θησαυρούς, όπως καουτσούκ, ελεφαντόδοντο και φυτικά αγαθά μεγάλης αξίας.

Όλα αυτά βέβαια μέχρι να ξεκινήσει ο «Τρόμος του Καουτσούκ», όπως ονόμασαν οι ιστορικοί τα αιματοβαμμένα χρονικά των Βέλγων στο Κονγκό, που θα έκανε πολλούς Ευρωπαίους να ανατριχιάσουν μεταξύ 1900-1908, όταν άρχισαν να δημοσιεύονται οι πρώτες φρικιαστικές αποκαλύψεις. Παρά το γεγονός όμως ότι οι Μεγάλες Δυνάμεις καταδίκασαν τη βαρβαρότητα του Λεοπόλδου, οι κατήγοροί του έκαναν λίγο-πολύ τις ίδιες θηριωδίες σε άλλα μέρη της αφρικανικής ηπείρου.

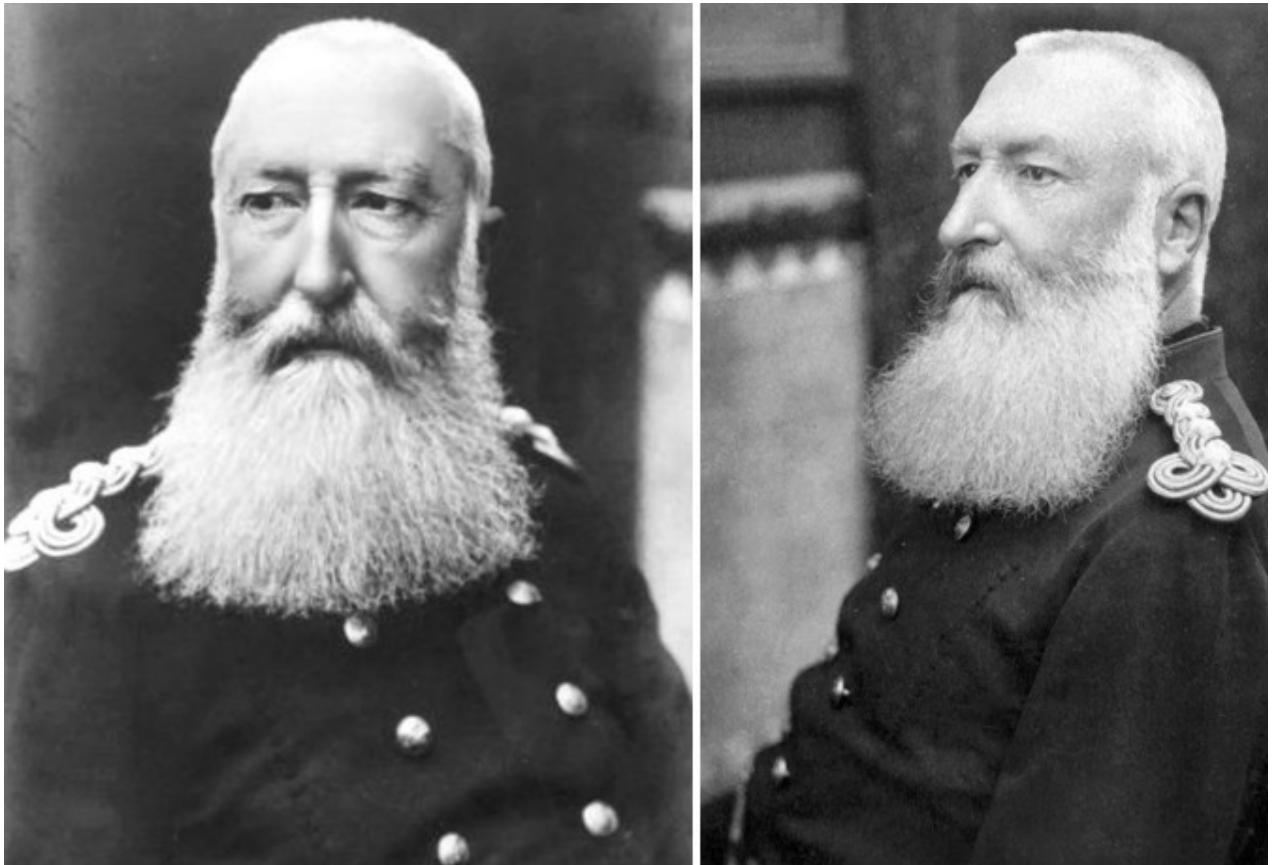

Όσο κι αν ο αφανισμός 10 εκατομμυρίων ψυχών στέλνει την τραγωδία του Κονγκό στην πρώτη θέση των αποικιοκρατικών εγκλημάτων του Ευρωπαίου στη Μαύρη Ήπειρο, πρέπει πάντα να έχουμε στον νου μας ότι ο χαρακτηρισμός αυτός αφορά στην υποσαχάρια Αφρική και τα αυθαίρετα μορφώματα που σχηματίστηκαν πάνω στην αποικιοκρατική σκακιέρα.

Όλοι εξάλλου λάτρεψαν την καταναγκαστική εργασία που επέβαλε ο Λεοπόλδος στους αφρικανούς σκλάβους του και μέσα σε 10 χρόνια από τη υιοθέτηση του μέτρου, αντίστοιχες πρακτικές εφαρμόζαν οι Γάλλοι στα εδάφη που κατείχαν στα δυτικά και βόρεια του ποταμού Κονγκό, οι Πορτογάλοι στη δική τους Αγκόλα και οι Γερμανοί στο γειτονικό Καμερούν. Ειδικά στην περιοχή που έλεγχαν οι Γάλλοι στον αφρικανικό ισημερινό, που υπήρχε

επίσης άφθονο καουτσούκ, ο τρόμος ήταν αντίστοιχου μεγέθους: καταναγκαστική εργασία, ομηρία των γυναικών, αλυσίδες στους σκλάβους, μερίδες πείνας, καμένα χωριά, ανάδοχες εταιρίες παραστρατιωτικού τύπου και το μαστίγιο που δούλευε νυχθημερόν, ήταν όλα εκεί.

Το μαστίγιο του λευκού ειδικά για την πλάτη του αφρικανού σκλάβου ήταν καμωμένο από αποξηραμένο δέρμα ιπποπόταμου, με τις μακριές ουρές του να αφήνουν μόνιμα σημάδια στα θύματα: 20 καμουτσικιές αναισθητοποιούσαν το θύμα και οι 100 αποδεικνύονταν μοιραίες. Το μαστίγιο αυτό το χρησιμοποιούσαν εξίσου οι Βέλγοι του Λεοπόλδου αλλά και οι Γάλλοι που καυτηρίαζαν μετά αποστροφής τις βελγικές πρακτικές.

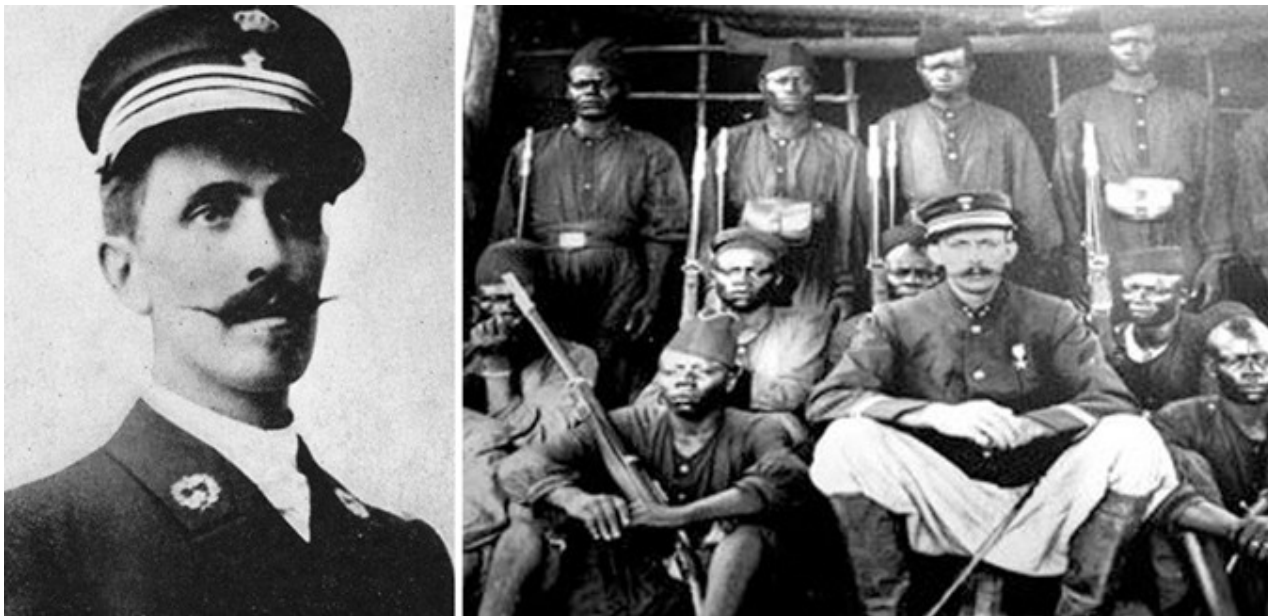
Και καθώς η Ιστορία έχει μια διεστραμμένη αίσθηση του χιούμορ, οι χιλιάδες πρόσφυγες του Κονγκό που πέρασαν τον ποταμό για να γλιτώσουν από τη μοχθηρότητα του βελγικού καθεστώτος επέστρεψαν άρον άρον πίσω, προσπαθώντας τώρα να απαλλαγούν από τη φαυλότητα των Γάλλων. Όσο για το ποσοστό εξόντωσης του ντόπιου πληθυσμού στις γαλλικές κτήσεις, κατά την ίδια περίοδο του αποικιοκρατικού καουτσούκ, εκτιμήθηκε τελικά στο 50%, όσο και στο Ελεύθερο Κράτος του Κονγκό δηλαδή! Αν μάλιστα κρίνουμε τον αποικιοκρατικό ζυγό με βάση τους θανάτους που επέφερε στο γηγενές στοιχείο, τότε οι Γερμανοί έκαναν τα ίδια (μπορεί και χειρότερα) στη Ναμίμπια.

Γενοκτονίες ίδιας έκτασης λάμβαναν χώρα σε όλη την αποικιοκρατική Αφρική κάνοντας αρκετά συχνά τους ιστορικούς να αναρωτηθούν γιατί όλοι

στράφηκαν κατά της βελγικής δράσης στο Κονγκό, αποκλειστικά και μόνο. Οι Γερμανοί εξόντωσαν ηθελημένα τους Χερέρος της σημερινής Ναμίμπια, αφήνοντας ζωντανούς το 1906 λιγότερους από 20.000 ανθρώπους μέσα σε τρία χρόνια (από τους 80.000 που ζούσαν εκεί το 1903), οι Αμερικανοί έκαψαν χωριά, βασάνισαν, βίασαν και σκότωσαν 20.000 αντάρτες και άλλους 200.000 πολίτες στις Φιλιππίνες, την ίδια ώρα που οι Βρετανοί ξεπάστρεψαν τους Αβορίγινες της Αυστραλίας.

Κι ενώ όλη η Ευρώπη και η Αμερική έκλαιγαν τώρα γοερά για τη βέλγικη μάστιγα στο Κονγκό, κανείς δεν έχυσε δάκρυ για τον αποδεκατισμό και τον ξεριζωμό των Ινδιάνων της Αμερικής και των αυτοχθόνων πολιτισμών στα νότια της ηπείρου...

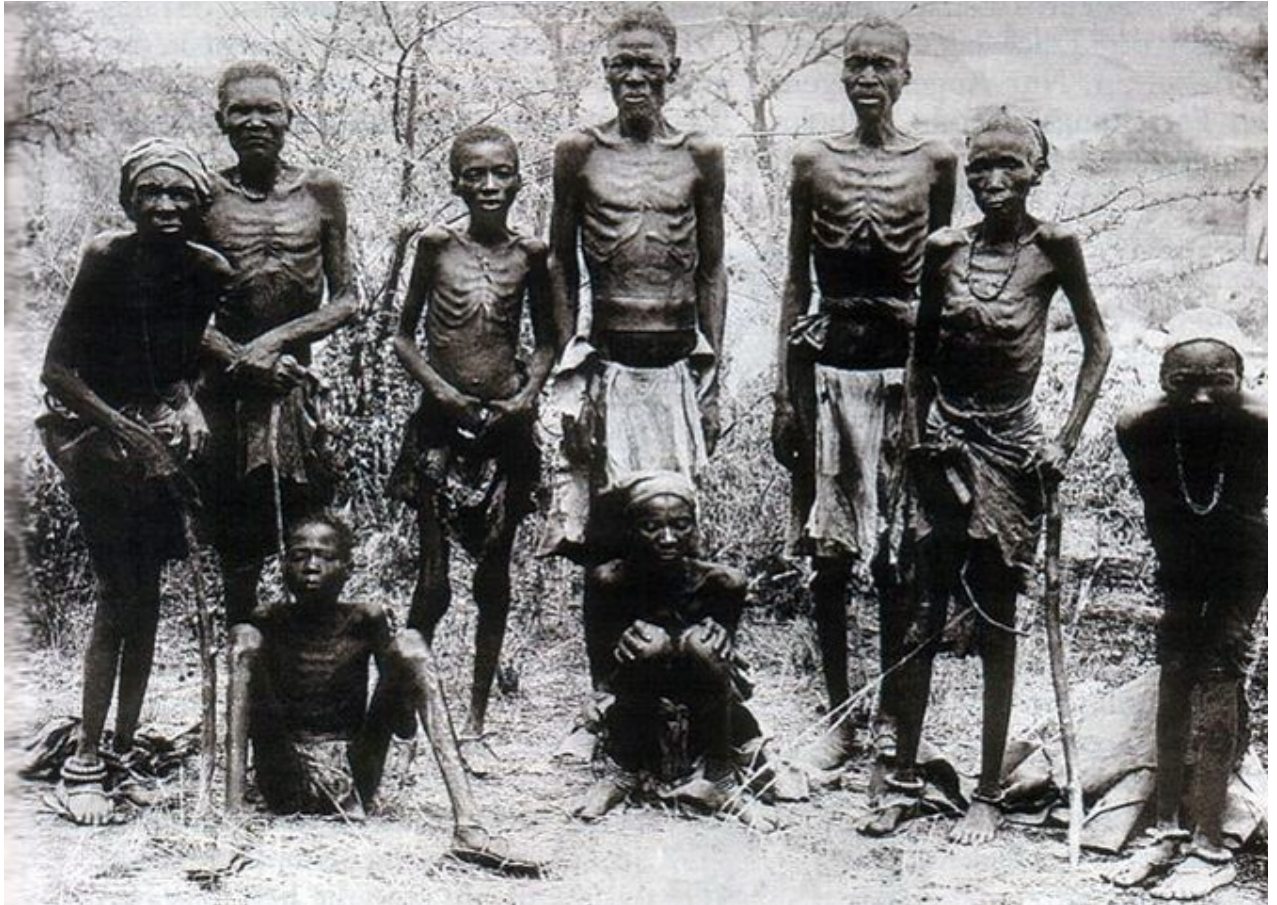
Ο φοβερός Λέον Ρομ

Η περίπτωση του Ρομ ήταν μια τυπική εκδήλωση του ποιος ανέλαβε να εκτελέσει τα εγκληματικά κελεύσματα του Λεοπόλδου. Αμόρφωτος και φτωχός, ο Ρομ εντάχθηκε στον βέλγικο στρατό σε ηλικία 16 ετών και 9 χρόνια αργότερα (1886) θα βρεθεί στο Κονγκό κυνηγώντας την τυχοδιωκτική περιπέτεια. Η άνοδός του στο αποικιοκρατικό στράτευμα υπήρξε ραγδαία: από διοικητής περιφέρειας θα φτάσει να γίνει επικεφαλής όλων των αφρικανικών δυνάμεων στη δολοφονική Στρατιωτική Αστυνομία του Λεοπόλδου στο Κονγκό.

Η βαρβαρότητα του Ρομ όρια δεν γνώριζε, συνοψίζοντας με τα καμώματά του τη δράση του μέσου λευκού Βέλγου στα αφρικανικά εδάφη. Γιατί μπορεί οι συνάδελφοι και οι κατώτεροί του να σοκάρωνταν αρχικά από τη φρίκη του, σύντομα ωστόσο θα έσπευδαν να τον μιμηθούν. Ο στρατιωτικός διοικητής των Βέλγων είχε μια αγχόνη συνεχώς ετοιμοπόλεμη έξω από το στρατηγείο του, την ίδια ώρα που υψηλόβαθμος αξιωματούχος του, στην επιστολή που

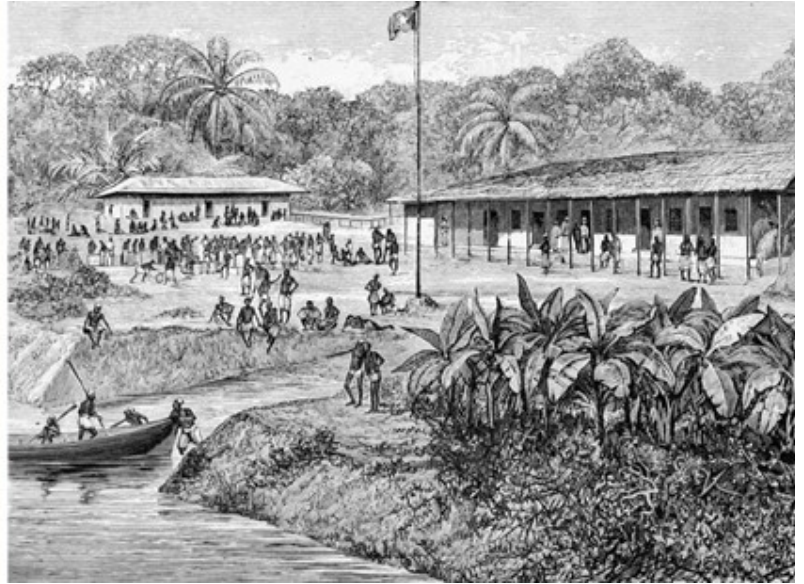
έστειλε σοκαρισμένος στις Βρυξέλλες, ισχυριζόταν ότι το προσκέφαλο του κρεβατιού του ήταν διακοσμημένο με ανθρώπινα κρανία.

Ο συγγραφέας Τζόζεφ Κόνραντ, το αριστούργημα «Η καρδιά του σκότους» (1900) του οποίου θα συνέβαλε τα μέγιστα στην αποκάλυψη της βελγικής θηριωδίας, είχε πάει στο Κονγκό το 1890 και πρέπει να είδε με τα μάτια του τα έργα και τις ημέρες του Ρομ, κάνοντας πολλούς να αναγνωρίσουν αναλογίες μεταξύ του μυθιστορηματικού ήρωα του Κόνραντ, «Κουρτς», και του ίδιου του Λέον Ρομ. Ο Ρομ έκανε ό,τι έκανε κάτω από τις διαταγές του Λεοπόλδου (ή έχοντας τουλάχιστον την αμέριστη υποστήριξή του), γενικεύοντας τη βασιλεία του τρόμου.

Πώς έφτασε όμως ο Λεοπόλδος να κατέχει μια τόσο τεράστια περιοχή, να την εκμεταλλευτεί μέχρι φυσικής εξάντλησης και να εξολοθρεύσει ανενόχλητα τον ντόπιο πληθυσμό; Η απάντηση οφείλει να συμπεριλάβει τρία στοιχεία: την αφέλεια και καλοπιστία των αφρικανών αρχηγών, τη μοχθηρότητα των βέλγων τυχοδιωκτών και την ανωτερότητα φυσικά του ευρωπαϊκού οπλισμού έναντι των αφρικανικών όπλων.

Το στήσιμο του σκηνικού της φρίκης

Όταν κατέφτασαν οι πρώτοι Ευρωπαίοι (Πορτογάλοι) στο Κονγκό το 1482, βρήκαν εκεί ένα αφρικανικό βασίλειο που άκμαζε. Παρά την περιφρόνηση του Πορτογάλου για τον τοπικό πολιτισμό, οι εξερευνητές αναγνώριζαν απρόθυμα ότι ήταν ένα από τα πλέον αναπτυγμένα βασίλεια της Αφρικής και σίγουρα το πλέον λαμπρό της δυτικής ακτής της Κεντρικής Αφρικής. Κάπου 2-3 εκατ. άνθρωποι κατοικούσαν στο ομόσπονδο κράτος που εκτεινόταν σε μια τεράστια περιοχή, η οποία απαρτίζεται σήμερα από κάμποσα κράτη που γεννήθηκαν με τον αποικιοκρατικό διαμοιρασμό της Αφρικής το 1885-1886.

Οι Πορτογάλοι μετονόμασαν το μεγαλοπρεπές ποτάμι της περιοχής σε «Κονγκό» και ονόμασαν τελικά τη χώρα «Ζαΐρ» (από το όνομα ενός μεγάλου παραποτάμου, του Νζερέ), παραμένοντας θαμπωμένοι από τον φυσικό της πλούτο, που την έκανε να μοιάζει με αποικιοκρατικό στολίδι που όλοι θα ήθελαν να βάλουν στο χέρι. Ο κλήρος έπεσε στον αμερικανό εξερευνητή Χένρι Μόρτον Στάνλεϊ να την εξερευνήσει για λογαριασμό του Λεοπόλδου, ο οποίος έψαχνε διακαώς μια λωρίδα αποικιοκρατικής γης για τον λαό του και κυρίως για τον ίδιο.

Ο ουαλός εξερευνητής, που φιγούραρε πάντα ως αμερικανός πολίτης, είχε πέσει πάνω στο ποτάμι κατά το δεύτερο ταξίδι του στη Μαύρη Ήπειρο, μπερδεύοντας τον Κονγκό με τον Νείλο. Όσο για τις περιπέτειές του εκεί, λένε πολλά για τη βαρβαρότητα που θα εξαπέλυαν λίγο αργότερα οι Βέλγοι στην περιοχή. Ο τυχοδιώκτης Στάνλεϊ, παλιός στρατιώτης, ναυτικός και φημισμένος εξερευνητής τελικά, που έγινε κάποια στιγμή Ιππότης του Βρετανικού Στέμματος και εκλέχτηκε αργότερα ακόμα και στο Κοινοβούλιο, έγινε η αιχμή του δόρατος των αποικιοκρατικών φιλοδοξιών του Λεοπόλδου Β', ο οποίος με το που ανέβηκε στον βελγικό θρόνο το 1865 έβαλε σκοπό να ικανοποιήσει το μακροχρόνιο όνειρο του πατέρα του, Λεοπόλδου Α', για κάποια βελγική αποικία οπουδήποτε στον πλανήτη (ο μπαμπάς είχε ζητήσει να αγοράσει ακόμα και την Κρήτη!).

Ο Λεοπόλδος προσπάθησε πολύ, είναι η αλήθεια, να αγοράσει ένα οικόπεδο οπουδήποτε, μέχρι και να αποξηράνει λίμνες του Νείλου προσφέρθηκε, αν και συναντούσε πάντα την απροθυμία των άλλων Ευρωπαίων να του πουλήσουν τα αποικιοκρατικά εδάφη τους. Ταυτοχρόνως, σιχαινόταν το μικρό μέγεθος του βασιλείου του, «μικρή χώρα, μικροί άνθρωποι» έγραφε στο ημερολόγιό του, και βρήκε τη λύση του μαρτυρίου του στον Στάνλεϊ, η αιματοβαμμένη εκστρατεία του οποίου στην Αφρική πίστεψε ότι θα του έδινε επιτέλους την πολυπόθητη κτήση.

Η πρώτη γυροβολιά του Στάνλεϊ στη Μαύρη Ήπειρο έγινε το 1869, κι αυτό για να βρει τον περιβόητο Ντέιβιντ Λίβινγκστον, και το 1874 ξαναπήγε στη Ζανζιβάρη αυτή τη φορά, όπου με τη βοήθεια 365 αντρών (οι περισσότεροι Αφρικανοί), επιτέθηκε και κατέστρεψε «28 μεγάλους οικισμούς και άλλα 3-4 διάσπαρτα χωριουδάκια», κατά τα δικά του λεγόμενα, φτάνοντας τελικά στις εκβολές του Κονγκό στον Ατλαντικό Ωκεανό.

Κι έτσι το 1879 ο Στάνλεϊ έμελλε να ταξιδέψει εκ νέου στην Αφρική, αυτή τη φορά όμως για λογαριασμό του «ανθρωπιστή» Λεοπόλδου, με ρητό σκοπό να φέρει το Κονγκό κάτω από βελγική κατοχή. Ο Στάνλεϊ, με τη βοήθεια των ευρωπαϊκών όπλων, των ρούχων του δυτικού και μεγάλων δόσεων απάτης, θα ξεγελούσε περισσότερους από 450 αφρικανούς φυλάρχους υπαρπάζοντας τα εδάφη τους και υποδουλώνοντας τους πληθυσμούς τους.

Ο Στάνλεϊ χρησιμοποίησε την ίδια διχαλωτή γλώσσα όπως και ο ολλανδός αποικιοκρατικός διοικητής που αγόρασε από τους Ινδιάνους το νησάκι του Μανχάταν δίνοντάς τους μπιχλιμπίδια συνολικής αξίας 24 δολαρίων. Ο Στάνλεϊ έδινε ως αντάλλαγμα στους φυλάρχους υφάσματα! Ένα ύφασμα βέβαια τη φορά. Κατόπιν τους έβαζε να υπογράψουν (με ένα «X») έγγραφα σε μια γλώσσα που δεν καταλάβαιναν και εκείνος αποκαλούσε «συνθήκες» και «συμφωνίες», υπαρπάζοντας τα εδάφη, υποδουλώνοντας τον λαό και δίνοντας ως αντάλλαγμα «ένα κομμάτι υφάσματος τον μήνα σε καθέναν από τους υπογεγραμμένους φυλάρχους», όπως διαβάζουμε σε ένα τέτοιο συμβόλαιο με ημερομηνία 1 Απριλίου 1884.

Οι συμφωνίες έκαναν ρητό λόγο για de facto αναγνώριση του ιδιοκτησιακού καθεστώτος του Λεοπόλδου στην περιοχή, για διά παντός εκχώρηση της κυριαρχίας, αλλά και για επιστράτευση όλου του ντόπιου πληθυσμού, είτε με τη μορφή καταναγκαστικής εργασίας είτε με οποιονδήποτε άλλο τρόπο, για λογαριασμό των βελγικών συμφερόντων. Μόνο που οι φύλαρχοι δεν ήξεραν τι υπέγραφαν, καθώς με τις γλώσσες των Ευρωπαίων δεν τα πήγαιναν ιδιαίτερα καλά. «Όλοι οι δρόμοι και τα ποτάμια που διατρέχουν τη χώρα, τα δικαιώματα στην είσπραξη φόρων και δασμών, αλλά και όλο το κυνήγι, η αλιεία, η εξόρυξη και τα δικαιώματα στα δάση περιέρχονται στα χέρια της Ένωσης».

Με τον τρόπο αυτό ο Στάνλεϊ έβαλε για τα καλά τους Βέλγους στο αποικιοκρατικό παιχνίδι, ανοίγοντας την όρεξη στους Γάλλους, οι οποίοι ξαπέστειλαν τον δικό τους εργολάβο εξερευνητή στα βόρεια του ποταμού Κονγκό, ο οποίος κατάφερε να εξαγοράσει με αντίστοιχες στρατηγικές εδάφη αλλά και άπειρα εργατικά χέρια.

Εντωμεταξύ, ο Στάνλεϊ συνέχιζε το «φιλανθρωπικό» έργο του Λεοπόλδου φτιάχνοντας υποδομές και σιδηρόδρομο στην περιοχή, αν και ο λόγος πίσω από αυτό δεν ήταν άλλος από τη διευκόλυνση των εξαγωγών ελεφαντοστού από το Κονγκό για την Ευρώπη. Ολοκληρώνοντας την αποστολή για τον Λεοπόλδο το 1884, ο Στάνλεϊ επέστρεψε στην Αγγλία και ο βέλγος βασιλιάς ξαπέστειλε τις δολοφονικές ορδές του, περιλαμβανομένου του Λέον Ρομ, ώστε να διασφαλίσουν με τον απόλυτο τρόπο ότι οι φύλαρχοι θα τηρούσαν τις υποσχέσεις που ποτέ δεν είχαν δώσει...

Η βασιλεία του βελγικού τρόμου

Ο Λεοπόλδος Β' εκμεταλλεύτηκε ιδανικά το ανίερο πόδι που είχαν βάλει οι Βέλγοι στο Κονγκό στη Διάσκεψη του Βερολίνου το 1885 για τον διαμοιρασμό της Αφρικής και παίζοντας στα δάχτυλα τις ευρωπαϊκές αυτοκρατορίες και τον λυσσαλέο ανταγωνισμό τους έφυγε από τη διάσκεψη με τη διεθνή

αναγνώριση του Ελεύθερου Κράτους του Κονγκό στο τσεπάκι του. Ήταν και εξακολουθεί να είναι παγκόσμια πρωτοτυπία σε όρους αχρειότητας, ακόμη και για το καθεστώς αποικιοκρατίας, το γεγονός ότι ένα νεοπαγές κρατικό μόρφωμα μεταβλήθηκε σε προσωπικό φέουδο και οι κάτοικοί του σε σκλάβους!

Η προσωπική αποικία του Λεοπόλδου είχε έκταση 2,5 εκατ. τετραγωνικών χιλιομέτρων, διασχιζόταν από 2.700 χιλιόμετρα πλωτών ποταμών και διέθετε εκπληκτικούς φυσικούς πόρους, από ελεφαντόδοντο και φοινικέλαιο μέχρι ξυλεία και χαλκό. Και πάνω από όλα στο Κονγκό κατοικούσαν εκατομμύρια άνθρωποι που επρόκειτο να κληθούν να συμβάλουν στην «οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη» της περιοχής.

Η καθοριστική στιγμή για τις ζωές των ανθρώπων του Κονγκό ήρθε από ένα γεγονός που δεν θα περίμεναν με τίποτα πως θα επηρέαζε τόσο δολοφονικά τους βίους τους: η ανακάλυψη του ελαστικού με πεπιεσμένο αέρα από τον Μισλέν! Η σαμπρέλα του γάλλου μηχανικού έγινε απαραίτητη στην αυτοκινητοβιομηχανία και προκάλεσε μια ραγδαία αύξηση της διεθνούς ζήτησης για καουτσούκ. Και στο Κονγκό υπήρχε η μεγαλύτερη φυτεία καουτσούκ στον κόσμο!

Ο Λεοπόλδος παραχωρεί αμέσως δικαιώματα εκμετάλλευσης σε βελγικές εταιρείες, οι οποίες με τη σειρά τους οργάνωσαν ένοπλες ομάδες που

υποχρέωναν τους ιθαγενείς να συγκεντρώνουν ένα προκαθορισμένο ποσό καουτσούκ. Στην αρχή τα κέρδη ήταν απίστευτα μεγάλα. Τα έσοδα του βασιλιά χρησιμοποιήθηκαν εν μέρει για να χρηματοδοτήσουν μεγαλεπήβολα δημόσια έργα στο Βέλγιο, που θα τον κάνουν λαοφιλή στο εσωτερικό και θα του χαρίσουν τον τίτλο «Γαλαζοαίματος Οικοδόμος».

Το γιγαντιαίο «σχέδιο ανάπτυξης» που συνέλαβε ο Λεοπόλδος για το μεγαλύτερο ιδιωτικό οικόπεδο του κόσμου, με εργαλείο τις ιδιωτικοποιήσεις και την υπεργολαβία, έννοιες πολύ πρωτότυπες στην εποχή του, περιλάμβανε ένα πελώριο δίκτυο δρόμων και ιδίως σιδηροδρόμων ώστε να βρίσκουν διέξοδο τα ζηλευτά προϊόντα που ήταν εγκλωβισμένα μέσα στην τροπική ζούγκλα. Ο βασιλιάς εκχώρησε σε λευκούς υπερεργολάβους τη γη των ντόπιων και έθεσε ανέφικτους ποσοτικούς στόχους ώστε να μεγιστοποιήσει το κέρδος του.

Οι λευκοί εργολάβοι οργάνωσαν ιδιωτικούς στρατούς και εξανάγκαζαν τους ντόπιους σκλάβους να δουλεύουν ακατάπαυστα, προκειμένου να εναρμονιστούν με τις ντιρεκτίβες των Βρυξελλών. Για να πετύχουν τους στόχους τους, εφάρμοσαν την πιο στυγνή και αιματηρή καταπίεση που γνώρισε ποτέ η Αφρική. Τα χρόνια του Λεοπόλδου δολοφονήθηκαν 8-10 εκατ. Κονγκολέζοι, από τα 20 εκατ. που αριθμούσε η χώρα πριν από την άφιξη του Βέλγου. Στην επίσημη απογραφή του 1911, στην αποικία του βέλγου μονάρχη είχαν απομείνει μόλις 8.500.000 άνθρωποι, καθώς πολλοί ακόμα έγιναν πρόσφυγες για να γλιτώσουν από τον εφιαλτικό ζυγό.

Όσα χωριά δεν έπιαναν τον στόχο, έπεφταν θύματα συλλογικής ευθύνης. Οι «αντιπαραγωγικοί» και «απολίτιστοι» αυτόχθονες που δεν μάζευαν την απαραίτητη ποσότητα καουτσούκ από τις φυτείες δεχόντουσαν την πιο σκληρή τιμωρία από τους πολιτισμένους χριστιανούς ευρωπαίους αποίκους. Η συχνότερη τιμωρία ήταν ο ακρωτηριασμός των χεριών, για να γίνουν παράδειγμα στους υπόλοιπους να μαζεύουν τη σοδειά πιο γρήγορα και αποτελεσματικά. Υπολογίζεται ότι εκατοντάδες χιλιάδες άνθρωποι έχασαν τα μέλη τους σε μια περίοδο ανείπωτης φρίκης και σφαγών.

Ο Λεοπόλδος έγινε ένας από τους πλουσιότερους ιδιώτες του κόσμου, στηρίζοντας την προσωπική του ανάπτυξη αλλά και τα τεράστια έργα υποδομής του Βελγίου στο αίμα της καταναγκαστικής εργασίας των αυτοχθόνων του Ελεύθερου Κράτους του Κονγκό. Καθώς όμως η υπερεκμετάλλευση οδήγησε σύντομα σε εξάντληση των καουτσουκόδεντρων, οι ένοπλοι επιτηρητές άρχισαν να τρομοκρατούν ολοένα και περισσότερο τους αφρικανούς χωρικούς, οι οποίοι δεν ήταν πια σε θέση να συγκεντρώνουν το ποσό καουτσούκ που τους είχε επιβληθεί. Η άσκηση βίας, που «περιοριζόταν» αρχικά σε συστηματικούς ακρωτηριασμούς των «τεμπέληδων», μετατράπηκε σε μια χωρίς προηγούμενο σφαγή.

Η φιλανθρωπική δραστηριότητα του Λεοπόλδου, που είχε ως βιτρίνα την ιεραποστολική εργασία και τη δυτικοποίηση των αφρικανικών λαών, μετατράπηκε στο πιο αιμοδιψές παζάρι που έβλεπε ποτέ η αποικιοκρατική Ευρώπη. Χιλιάδες κομμένα χέρια και γεννητικά όργανα, μαστίγωμα μέχρι λιποθυμίας και θανάτου, αλλά και κάψιμο χωριών, αιχμαλωσία και μαζικός βιασμός γυναικών και η λίστα της φρίκης δεν έχει κυριολεκτικά τέλος.

Οι δύσπιστοι βέλγοι τοποτηρητές για να διασφαλίσουν το γεγονός ότι οι στρατιώτες τους σκότωναν πράγματι όσους είχαν μπει στο στόχαστρο, τους ζητούσαν να ακρωτηριάζουν το δεξί χέρι του θύματος, ώστε να πειστούν για τον φόνο. «Η καθιερωμένη απόδειξη είναι ο ακρωτηριασμός του δεξιού χεριού του πτώματος», έγραφε η σχετική στρατιωτική εντολή.

Η συλλογική αμνησία

Η ανείπωτη βαρβαρότητα του Λεοπόλδου και του ιδιωτικού του στρατού προκάλεσε τέτοια κατακραυγή εκεί στις αρχές του 20ού αιώνα, όταν το γενοκτονικό έγκλημα άρχισε να γίνεται γνωστό στην οικουμένη, που ο βασιλιάς αναγκάστηκε να πουλήσει (να πουλήσει!) το προσωπικό του τσιφλίκι στο βελγικό Δημόσιο τον Μάρτιο του 1908. Η βελγική κυβέρνηση προσπαθούσε εδώ και δύο χρόνια να εξαναγκάσει τον «Σφαγέα του Κονγκό», όπως τον αποκαλούσαν πλέον, να της εκχωρήσει το Ελεύθερο Κράτος του, αν και ο Λεοπόλδος κωλυσιεργούσε συνεχώς θέλοντας λίγα ακόμα για το προσωπικό του θησαυροφυλάκιο.

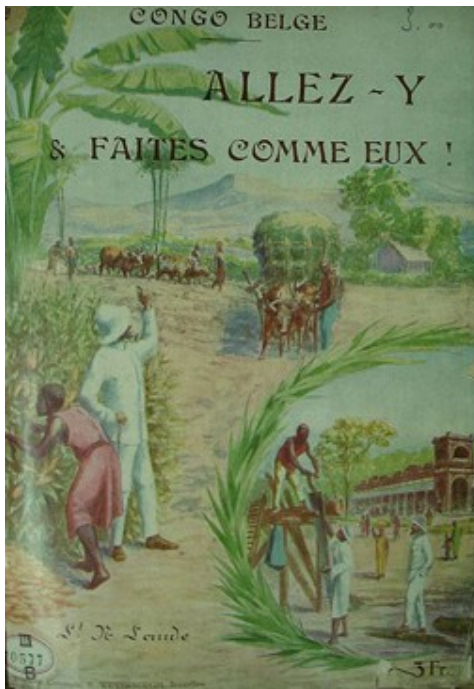
Το βελγικό κράτος αναγκάστηκε να αποπληρώσει το δημόσιο χρέος του Ελεύθερου Κράτους του Κονγκό των 110 εκατ. φράγκων, χρέος στον ίδιο τον Λεοπόλδο φυσικά, και να τον αποζημιώσει με προσωπική αμοιβή άλλων 50 εκατ. φράγκων σε «ένδειξη ευγνωμοσύνης για τις μεγάλες θυσίες που έκανε για χάρη του Κονγκό»!

Η στραβή για τον Λεοπόλδο ήρθε μάλιστα από σπόντα. Ήταν ένας άγγλος υπάλληλος στο Λίβερπουλ, κάποιος Edmund Dene Morel, υπεύθυνος στη ναυτιλιακή που φυγάδευε τους θησαυρούς του Κονγκό, που θα αποφάσιζε να ερευνησει ένα παράξενο γεγονός. Ο υπεύθυνος της ναυτιλιακής βρέθηκε συχνά για δουλειές στο λιμάνι της Αμβέρσας στη δεκαετία του 1890 και παρατήρησε ότι ενώ ελεφαντόδοντο και καουτσούκ στελνόταν μαζικά από το Κονγκό στην Αμβέρσα, στο ταξίδι του γυρισμού οι μοναδικοί επιβάτες ήταν στρατιώτες και τα όπλα τους.

Ο Morel έβαλε σκοπό ζωής να ξεσκεπάσει τα εγκλήματα του Λεοπόλδου στέλνοντας ανταποκρίσεις με το τσουβάλι σε ευρωπαϊκές και αμερικανικές εφημερίδες. Η πελώρια εκστρατεία που πυροδότησαν οι αποκαλύψεις του ανάγκασε κάποια στιγμή τη βρετανική κυβέρνηση να εξουσιοδοτήσει τον πρόξενό της στο Κονγκό, τον sir Roger Casement, να ερευνήσει τις κατηγορίες. Η έκθεση που απέστειλε ο διπλωμάτης ήταν τόσο μακάβρια και αχρεία στις περιγραφές της που ανάγκασε το Υπουργείο Εξωτερικών του Λονδίνου να δημοσιεύσει τελικά μια πιο «στρογγυλεμένη» εκδοχή της, επισύροντας κατόπιν τη μήνη του προξένου για την παραχάραξη των λεγομένων του. Ειδικά τα «κομμένα χέρια και γεννητικά όργανα» του Casement κρίθηκε ότι δεν μπορούσαν να δημοσιευτούν.

Κατόπιν ήρθε το πόνημα του Τζόζεφ Κόνραντ «Η καρδιά του σκότους» για να κάνει ακόμα πιο λιανά την τραγωδία, ακολουθούμενο από εξίσου αποκαλυπτικά βιβλία από τον σερ Άρθουρ Κόναν Ντόιλ μέχρι και τον Μαρκ Τουέιν. Όταν δε κατέφτασαν και οι πρώτες φωτογραφίες από το Βελγικό Κονγκό πια, τότε η γενοκτονία απέκτησε υπόσταση.

Αν και δεν ήταν η διεθνής εκστρατεία του κινήματος των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που ανέκοψε την αιματοχυσία και τη δουλειά στο Κονγκό, αλλά το ίδιο το τραγικό γεγονός της γενοκτονίας: ο τρόμος στο Κονγκό έπαψε μόνο όταν ο πληθυσμός του μειώθηκε τόσο δραματικά που η καταναγκαστική εργασία δεν επαρκούσε πλέον για να συντηρήσει επικερδείς δραστηριότητες. Το πλούσιο Κονγκό ήταν τώρα κρανίου τόπος και δεν υπήρχε καουτσουκόδεντρο ούτε για δείγμα.

Ο αφανισμός του Κονγκό από τους Βέλγους, το στυγερότερο αποικιοκρατικό έγκλημα που ξεδιπλώθηκε σε μόλις 23 χρόνια φρίκης, πέρασε αμέσως στα μικρά παραλειπόμενα της παγκόσμιας ιστορίας, όντας μια από τις πιο άγνωστες μαύρες σελίδες στα κατάστιχα των μαζικών σφαγών. Όπως το θέλουν οι ιστορικοί του σήμερα, η προσπάθεια λήθης των βέλγικων εγκλημάτων στην Αφρική, που θα άφηνε στο περιθώριο της Ιστορίας τις αποικιοκρατικές θηριωδίες του Βελγίου, ήταν μια μεθοδική και συστηματική εκστρατεία συλλογικής αμνησίας...